

Про́цес втра́ти пам'я́тників істо́рії й ку́льтури під впли́вом еко́логічних чи́нників т́риває пра́ктично повсю́дно.

Під впли́вом при́родних і антро́погенних фа́кторів еко́логічного ри́зику знахо́диться ду́же значна ча́стина ку́льтурної спа́дщини ре́гіонів і кра́їни в ці́лому.

Пе́релік фа́кторів еко́логічного ри́зику об'є́ктам спа́дщини по́стійно ро́зширює́ться; по́ряд з кі́лькісно пе́реважа́ючими тра́диційними при́родними та антро́погенними фа́кторами ри́зику (підто́плення те́риторії, забру́днення пові́тряного ба́сейну, ві́брація і т. д.), все акти́вніше про́явля́ється впли́в но́вих фа́кторів, та́ких як ві́зуальне забру́днення (спотво́рення) істо́ричних ла́ншафті́в, еко́логічно не́регламе́нтована при́ватиза́ція та і́н.

*Науко́вий ке́рівник: Ше́рета О.М.,
канд. істо́р. нау́к, доце́нт*

УДК 81'282 (043.2)

Крот І.О.

*Націо́нальний уні́версите́т
«Льві́вська По́літехні́ка», Льві́в*

КОНТРАСТИ́ВНИЙ АНА́ЛІЗ ГА́ЛИЦЬКО́ГО ДІА́ЛЕКТУ В МЕ́ЖАХ ЙО́ГО ІСТО́РИЧНО́ГО РОЗВИ́ТКУ

Мето́ю до́слідже́ння є оці́нити діа́хронний ро́звиток га́лицького діа́лекту; ви́ділити діа́лекти́зми, які набу́ли поши́рення по́за ме́жами сво́го те́риторіа́льного ареа́лу; ви́значити рі́вень вжи́тку га́лицького діа́лекту на пи́томій те́риторії.

Оче́видно, що украї́нська лі́тературна мо́ва не є ста́тичною. Во́на зми́нює́ться вна́слідок по́літичної си́туації, ма́теріа́льної і ду́ховної ку́льтури, істо́рично-ку́льтурних тра́дицій. Діа́лекти утво́рюю́ться завдя́ки ци́м дефо́рмаці́ям. Науко́вець Ф.Т. Жи́лко про́понує́ таке ви́значе́ння діа́лекту: «Діа́лект – рі́зновид мо́ви, що вжи́ває́ться як за́сіб поро́зумі́ння осо́бами, пов'язани́ми між со́бою те́риторі́єю, фа́ховою або соціа́льною спі́льні́стю».

Та́к зва́ний «га́лицький діа́лект» охо́плює Льві́вську, Те́рнопі́льську та Іва́но-Фра́нкі́вську о́бласті. Ві́н є сво́єри́дною ча́стиною півде́нно-за́хідного на́річчя, яке та́кож поши́рює́ться на те́рени і́нших о́бластей.

Для де́тальні́шого ана́лізу ареа́лу поши́рення га́лицького діа́лекту ми ство́рили ви́бірку із 50 слі́в і про́вели опи́тува́ння, де пе́реві́ряли, чи жи́телі Га́лицини та і́нших о́бластей знаю́ть значе́ння кон́кретних слі́в.

Ви́бірку за по́ходже́нням умо́вно мо́жна по́ділити на:

- сло́ва-запо́зиче́ння з по́льської мо́ви (напри́клад, дри́глі, захця́нка, ко́біта, ко́ліжанка, фі́ліжанка);
- сло́ва-запо́зиче́ння з німе́цької мо́ви (напри́клад, шпа́цирува́ти).

Серед слів галицького діалекту переважають запозичення з польської мови. Загалом, семантичні діалектизми бувають словами з додатковим відмінним значенням (наприклад, гора – «гора» і «горище», верх – «верх» і «димар»), проте наша вибірка повністю складається зі слів із цілком відмінним значенням (наприклад, лігуміна – «десерт/ласощі», румегати – «жувати», фіра – «віз»).

Серед складових цієї вибірки можна виділити такі частини мови: іменник (наприклад, фрезура, цитрина, цівка); дієслово (наприклад, пашекувати, шпацирувати).

У межах нашої вибірки також фігурують два фразеологізми: «стулити писок», «шлях (шляк) би тебе трафив».

Нам вдалося зібрати відповіді 75 людей.

Варто зазначити, що вік респондентів – 18–25 років.

У ході аналізу даних ми дійшли таких висновків:

– серед жителів Львівської області простежується найвищий рівень обізнаності;

– серед жителів Тернопільської, Житомирської, Волинської, Рівненської, Івано-Франківської областей простежується високий рівень обізнаності;

– серед жителів Черкаської, Хмельницької, Київської областей простежується низький рівень обізнаності.

Такі показники, безперечно, пов'язані з географічними умовами. Іншим чинником є рівень вживання української мови в області загалом, оскільки регіони західної України демонструють високий кількісний показник правильних відповідей.

Щодо конкретних слів: 90–100% обізнаність простежується у таких словах: баняк, бусько, вельон, зупа, канапка, квасний, когут, кульчики, мешти, нездалий, пательня, пашерувати, п'єц, стулити писок, ровер, фіра, філіжанка, цитрина, шлях (шляк) би тебе трафив; 50–80% обізнаності простежується у таких словах: бігме, вурвіш, креденс, люстро, маринарка, пацьорки, рандка/рантка, шпацирувати; найнижча обізнаність простежується у таких словах: галган (нечемний хлопчик), дзигар(ок) (годинник), кумпель (товариш), нагла поміч (швидка допомога).

*Науковий керівник: Шеремета О.М.,
канд. істор. наук, доцент*

УДК 930.85 (043.2)

Щуровський В.С.

Національний авіаційний університет, Київ

ПРИЧИНИ ЗНИКНЕННЯ ТРИПІЛЬСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Трипільська культура – це культура, яка існувала приблизно з 5500 до 2750 рр. до н.е., тобто під час мезоліту – неоліту. Трипільці займали досить